

Przedmowa do wydania trzeciego

Specyfika prawa wyznaniowego jako zespołu norm należących do różnych gałęzi prawa (choćby jednolicie odnoszących się do wolności sumienia i religii jednostek oraz statusu wspólnot religijnych) powoduje, że prawo to jest wyjątkowo podatne na zmiany wynikające z różnych przesłanek i dyktowane dążeniem do osiągnięcia zróżnicowanych celów. Takich zmian nie brakowało w okresie trzech lat, które upłynęły od drugiego wydania niniejszego podręcznika. W tym czasie nie tylko wielokrotnie nowelizowano polskie ustawy i rozporządzenia, zawierające przepisy z zakresu prawa wyznaniowego, ale również poważnej reformie poddano traktaty określające m.in. stosunek Unii Europejskiej do religii i kościołów (Traktat z Lizbony). Konieczność uwzględnienia tych zmian stała się najważniejszą przyczyną podjęcia prac nad kolejnym wydaniem, uwzględniającym stan prawny na 1.1.2011 r.

Zmianom przepisów określających kwestie związane z wolnością sumienia i religii oraz sytuacją prawną kościołów i innych związków wyznaniowych towarzyszył w tym czasie dynamiczny rozwój prowadzonej nad tymi przepisami naukowej refleksji. Znakiem tego procesu jest stale rosnąca liczba zarówno opracowań naukowych, podejmujących zagadnienia prawno-wyznaniowe, jak i konferencji (wśród których szczególne miejsce zajmują coroczne Ogólnopolskie Sympozja Prawa Wyznaniowego) organizowanych dla wyjaśnienia tego rodzaju zagadnień. Nie sposób nie zauważyć również pojawienia się w tym czasie nowego, specjalistycznego periodyku („Przegląd Prawa Wyznaniowego”), który stał się dla polskich eklezjastycystów kolejnym (obok ukazujących się od dekady „Studiów z Prawa Wyznaniowego”) forum naukowej wymiany poglądów. Zauważalną aktywność w rozstrzyganiu sporów i wątpliwości, rodzących się na gruncie przepisów z zakresu prawa wyznaniowego, przejawiał w ostatnim czasie również Trybunał Konstytucyjny i polskie sądy. Wydawane przez nie orzeczenia niejednokrotnie spotykały się z ożywioną reakcją glosatorów. Wszystko to pozwoliło na rozszerzenie podręcznika i sformułowanie kilku – jak ufamy – dojrzalszych koncepcji i pełniejszych ocen.